

ITÄ-SUOMEN HALLINTO-OIKEUDELLE

Asia: Valitus Sonkajärven Honkamäki-Viidankankaan
tuulivoimaosayleiskaavan hyväksymisestä 23.3.2026 §3.

Valituksenalainen päätös ja valitusositus, liite 1.

Tiedoksisaantipäivä sähköpostilla 31.3.2026.

Muutoksenhakijat : Toivakon kyläyhdistys ry

Hirvijärven seudun erämiehet ry/ [redacted]
[redacted]

Sonkajärven kennelkerho ry/ [redacted]
[redacted]

Kiinteistöyhtymä [redacted]

Prosessiosoite: [redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]

VALITUS

1. Vaadimme, Sonkajärven kunnanvaltuuston päätöksen 23.3.2026 § 3 Honkamäki-Viidankankaan tuulivoimaosayleiskaavan kumoamista.
2. Vaadimme, että päätöksen täytäntöönpano kielletään valitusasian käsittelyn ajaksi, kunnes hallinto-oikeus on ratkaissut tämän valituksen.
3. Vaadimme, että Sonkajärven kunta määrätään korvaamaan valittajien oikeudenkäyntikulut, koska valitus on aiheutunut kunnan puutteellisesta ja virheellisestä menettelystä.
4. Vaadimme, että asiamiehellä on oikeus täydentää valitusta tarvittaessa.

YLEISTÄ

Suunnittelualue Honkamäki-Viidankankaan osayleiskaava-alue sijaitsee Sonkajärven kunnan pohjoisosassa (oheismateriaali 1).

Kaavan tarkoitus on mahdollistaa enintään 28 tuulivoimalan rakentaminen suunnittelualueelle. Voimaloiden roottorin halkaisija enintään 190 metriä, kokonaiskorkeus enintään 295 metriä ja tuulivoimaloiden teho on enintään 14 MW. Suunnittelualueen pinta-ala on noin 5 571 ha ja kaavoitettavan alueen pinta-ala on noin 4 161 ha.

PERUSTELUT

1.Natura-arviointi

Euroopan unioni pyrkii pysäyttämään luonnon monimuotoisuuden kadon alueellaan. Yksi tärkeimmistä keinoista päästä tavoitteeseen on Natura 2000 -alueiden verkosto. Natura-arviointi selvittää Natura-alueilla tai niiden lähistöllä toteutettavien hankkeiden tai suunnitelmien vaikutukset.

Sonkajärven Honkamäki-Viidankankaan tuulivoimaosayleiskaavan kaavaehdotuksen yhteydessä ei ole tehty Natura-arviointia.

Luonnonsuojelulain mukaan se on tehtävä aina, jos hanke saattaa vaikuttaa Natura-alueeseen.

Luonnonsuojelulain 35§ mukaan vaikutusten arviointivelvollisuus syntyy, jos hankkeen vaikutukset luontoarvoihin ovat heikentäviä, merkittäviä ja ennalta todennäköisiä.

Natura-alue Vahtisuo ja lähistön vanhat metsät (SAC, FI0600014) sijoittuvat osittain osayleiskaava-alueelle ja sen välittömään läheisyyteen. (kaavakartta)

Natura-alueen pinta-ala on 440 ha ja suojelun perusteina olevat luontotyypit ovat 3160 humuspitoiset järvet ja lammet, 7310 aapasuot, 9010 boreaaliset luonnonmetsät ja 91D0 puustoiset suot. Kaava-alueelle suunniteltujen voimaloiden suuren koon ja määrän vuoksi niiden läheisyys natura-alueeseen saattaa heikentää luontoarvoja ja suojelutavoitteet vaarantuvat sekä Natura-aluetta tukeva ympärillä oleva luonto muuttuu epäedulliseksi natura-alueelle.

Natura 2000 tietolomakkeen mukaan alue on monipuolinen kohde ja mm. Vahtisuo on linnustoltaan arvokas alue. Natura-alue Vahtisuo ja lähistön vanhat metsät on osoitettu SCI-alueeksi vuonna 2015.

Tuulivoimarakentaminen on erityisesti linnustolle haitallista.

ELY:ltä 16.5.2025 saatujen tietojen mukaan metsähallitus on ennallistanut suota vuonna 2023 Vahtisuon pohjois päässä, mikä todennäköisesti edistää myös linnustolle edullisempia elinoloja. Suon ennallistamista ei ole otettu huomioon luontoselvityksissä.

Linnustoa on tutkittu vuonna 1974 (Piirteitä Vahtisuon linnustosta Heikki Kauhanen) ja tutkimuksessa todetaan, että sen ” linnuston huomattava kokonaistiheys ja lajirunsaus johtunevat siitä, että suo sijoittuu kahden alueen vaihtumisvyöhykkeelle, jota yleensä luonnehtii voimakas lajiston monipuolisuuden muutos.”

Alueen lintuselvitys on puutteellinen. Osayleiskaava alue sijoittuu osittain Natura-alueelle ja erityisesti linnustoltaan arvokkaaksi luokiteltu Vahtisuo sijoittuu kaava-alueen välittömään läheisyyteen.

Lintujen kevätmuuttoselvitys 2023 (liite 7b) ja syysmuuttoselvitys 2023 (liite 7C) ilmenee, että lintujen muuttoseurantaa on tehty vain yhdestä pisteestä. Edellä mainituissa lintuselvityksissä ja pesimälinnustoselvityksissä 2023 (liite 7e) ei ole huomioitu Natura-aluetta. Ottaen huomioon alueen laajuus, rakennettavien tuulimyllyjen hallitsevuus ja vain yhdestä pisteestä tehdyt seurannat, keväällä vain kymmenenä ja syksyllä yhtenätoista päivänä, sekä havaintopäivien väli jopa viikko parhaimpana muuttoaikana ja kaukana Natura-alueesta, linnustotutkimukset eivät ole riittäviä ja kattavia kaavoitukseen nähden.

Kaava-alueelta on myös tehty viranomaiskäyttöön tarkoitettu pesimälinnustoselvitys 2023.

Natura-alueeseen lähimmältä myllyltä on vain noin 600 m ja lähimmältä parannettavasta tiestä noin 400 m. Hanke uhkaa alueen säilymistä elinkelpoisena.

Mielestämme tulisi noudattaa luonnonsuojelulain 7 § varovaisuusperiaatetta.

Tämän lain tai sen nojalla annetun asetuksen mukaisessa päätöksenteossa kiinnitetään huomiota luonnon monimuotoisuuden merkittävän vähenemisen tai häviämisen uhkaan, vaikka siitä ei olisi olemassa varmistettua tieteellistä tietoa.

Metsähallituksen lausunnossa 21.3.2025 (liite 11, ehdotusvaiheen kuuleminen, vastine) todetaan:

”Vuonna 2023 tehtyjen linnustoselvitysten yhteydessä on havainnointi myös päiväpetolintuja. Valitun havainnointipisteen vuoksi uutta tietoa Vahtisuon alueella mahdollisesti pesivistä päiväpetolinnuista ei ole saatu. Selvityksen suppeuden vuoksi ei ole mahdollista tehdä johtopäätöstä, että kaava-alueen tuulivoimarakentamisella ei olisi vaikutusta läheisen Vahtisuon pesiviin päiväpetolintuihin. Mehiläis- ja sinisuohaukan turvalliseksi suojaetäisyydeksi pesäpaikan ja lähimmän voimalan välillä suositellaan 1000 metriä (Working Group of German State Bird Conservancies, 2014). Tämä suojaetäisyys ei toteudu, mikäli Ison Viitamäen alueella olisi pesiviä päiväpetolintuja. Havaittuihin lentoaikoihin ja -korkeuksiin perustuvan törmäysmallinnuksen perusteella törmäysriski etenkin hiiri- ja mehiläishaukan osalta on olemassa, mutta se arvioidaan vähäiseksi.”

Honkamäki-Viidankankaan tuulivoimahankealue on osoitettu Pohjois-Savon maakuntakaava 2040, 2. vaiheessa tuulivoimapotentialiseksi alueeksi. Maakuntakaavan tuulivoimapotentialisten alueiden suunnittelumääräyksissä todetaan:

”Tuulivoima-alueiden tarkemmassa suunnittelussa on otettava huomioon, ettei hanke tai suunnitelma yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden tai suunnitelmien kanssa luonnonsuojelulain 34 §:n tarkoittamalla tavalla merkittävästi heikennä Natura 2000 -verkostoon kuuluvien alueiden perusteena olevia luonnonarvoja. Suunnittelussa on otettava huomioon erityisesti vaikutukset linnustoon.”

Näiden viranomaislausuntojen ja puutteellisten selvitysten perusteella sekä Luonnonsuojelulain 7§ ja 34§ nojalla vaadimme Natura-arviointia.

2. Maakuntakaava sekä maankäyttö- ja rakennuslaki

Tuulivoimaosayleiskaavassa ei ole otettu huomioon voimassa olevaa Pohjois-Savon maakuntakaava 2040, 2. vaiheen tuulivoimapotentialisten alueiden suunnittelumääräyksiä.

Alueen päämaan käyttöluokka on kuitenkin muu kuin tuulivoimaenergian tuotanto, yleisimmin maa- ja metsätalous.

Maakuntakaavassa todetaan, että alueelle tuulivoimaloiden teoreettinen määrä on 23 kpl. Toteutettavissa n.15 kpl ja alueen herkkyys on määritelty suureksi. Osayleiskaava on tehty suuremmalle alueelle, kuin maakuntakaava ohjaa tekemään.

ELY:n perusteltu päätelmä (liite 10, 3.10.2024, POSELY/997/2023), sisältää AVI:n mielipiteen:

”AVI esitti ohjelmavaiheessa mielipiteenään, että maankäytön suunnittelussa ja kaavoituksessa tulisi huomioida eri hankkeiden muodostaman kokonaisuuden merkitys ja mahdolliset yhteisvaikutukset aiempaa laajemmin. Voimassa olevan maakuntakaavan tulisi ohjata yleiskaavoitusta, mutta ilmeisesti hankkeita suunnitellaan alueille, joita ei ole maakuntakaavassa tv-alueiksi kaavoitettu tai hankkeiden rajaukset eivät noudata maakuntakaavojen tv-merkintöjä. Valmisteilla olevan alueiden käyttöä koskevan lain tavoitteena on saatujen tietojen mukaan yleispiirteistä maakuntakaavoitusta, jolloin kyseisen kaavataso ohjaus- ja oikeusvaikutteisuutta pyritään vähentämään ja lisäämään kaavataso joustoja. AVI arvioi puutteeksi sen, että hanke-, suunnittelu- tai tuulivoima-alueen laajuutta ja sijoittumista suhteessa maakuntakaavamerkintöihin ei ollut selostuksessa erityisesti käsitelty.

Viraston näkemyksen mukaan kaavoituksen osalta tulisikin huomioida maakuntakaavoituksen yleiset tavoitteet ja päämäärät, vaikka kaava ei olisi ajantasainen tai lainvoimainen. Tilanne muuttuu ongelmalliseksi haittojen ennaltaehkäisyn sekä kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksien näkökulmasta, jos maakuntakaavan ohjausvaikutusta pienennetään teollisen mittakaavan hankkeissa tai pienempiä hankkeita valmistellaan ainoastaan yleiskaavatasolla. Tätä voitaneen pitää eri hankkeiden yhteisvaikutusten sekä vaikutusten kokonaisarviointin näkökulmasta puutteellisena menettelytapana.”

Kuten 28.4.2025 julkaistussa vastineraportista (liite 11) ilmee, että muistutuksia on annettu 40 kpl eri järjestöiltä, seuroilta ja yksityishenkilöiltä, kaavoituksessa ei ole otettu huomioon voimaloiden läheisyyttä asuinkiinteistöihin ja vapaa-ajan asuntoihin.

Alueidenkäyttölaki 39§ mukaan yleiskaavaa laadittaessa on maakuntakaava otettava huomioon mm.

- mahdollisuudet turvalliseen, terveelliseen ja eri väestöryhmien kannalta tasapainoiseen elinympäristöön
- kunnan elinkeinoelämän toimintaedellytykset
- ympäristöhaittojen vähentäminen
- rakennetun ympäristön, maiseman ja luonnonarvojen vaaliminen sekä
- virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyys

Yleiskaava ei saa aiheuttaa maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle kohtuutonta haittaa.

Maisemahaitta on suuri ja mahdollinen melu mm. Iso-Löytölän järvellä, jossa on Toivakon kyläyhdistyksen ylläpitämä uimaranta ja kyläläisten kalastuspaikka. (YVA, havainnekuvat) Hankealue on perinteinen virkistys-, marjastus- ja sienestysalue Toivakon kyläläisille ja alueen länsipuolella oleville Matkusjoen varrella asuville. Talvisin kyläyhdistyksen toimesta alueelle on myös tehty latuja kyläläisten käyttöön.

Maakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet, jonne tuulivoima-alue näkyvät ovat Kulvemäen kylä kaakkoispuolella hankealueen välittömässä läheisyydessä ja Löytölänmäki. (Pohjoissavon tuulivoimaselvitys 2021)

Yhteysviranomaisen perustelluspäätelmässä (liite 10) todetaan:

”Lähin maakunnallisesti merkittävä alue Löytölänmäki sijoittuu 1,6 km päähän hankealueesta. Aineistossa on kuvasovittein esitetty vaikutuksia em. alueeseen ja todettu ne suuriksi. On todennäköistä, että hanke heikentää Löytölänmäen maakunnallista merkitystä. Hankkeessa on kiinnitettävä huomiota siihen, että maisemalliset vaikutukset eivät heikentäisi arvokkaiden ympäristöjen merkitystä. Yhteysviranomaisen toteaa, että voimaloiden sijoittelulla ja voimalakorkeuden pienentämisellä on mahdollista merkittävästi vähentää maisemaan kohdistuvia vaikutuksia etenkin edellä mainittuihin kohteisiin.”

Kaikki voimalat (28kpl) näkyvät Löytölänmäelle ja kaavoituksen yhteydessä kuitenkin poistettiin vain 2 voimalaa Löytölänmäen läheisyydestä.

Kyläyhdistys on ollut aktiivinen Honkamäki-Viidankankaan tuulivoimapuistoa koskevassa keskustelussa ja puolustanut elinympäristöään. Sosiaalinen hyväksyttävyyys hanketta kohtaan on kyläläisten keskuudessa heikko.

Hankkeen erivaiheissa esittämämme kannanotot :

- Kirje Sonkajärven kunnanvaltuustolle 11.11.2022
- Kuntalaisaloite 31.5.2023, jonka allekirjoitti 169 henkilöä
- Mielipide Sonkajärven Honkamäki-Viidankangas tuulivoimahankkeen osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan 7.10.2023
- Mielipide Honkamäki-Viidankangas -tuulivoimahankkeen ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta 7.10.2023
- Palaute Pohjois-Savon maakuntakaavaan 2040, 2. vaiheen ehdotukseen 3.2.2024
- Mielipide Honkamäki-Viidankangas tuulivoimaosayleiskaavaaluonnokseen 6.8.2024
- Mielipidekirjoitus ”Sonkajärvelle ei Eiffel-tornin korkuisia tuulivoimaloita”, julkaistu Iisalmen Sanomat 7.8.2024, Savon Sanomat -verkkolehti 8.8.2024 ja Miilu –verkkolehti 7.8.2024
- Muistutus Honkamäki-Viidankankaan tuulivoimaosayleiskaavaehdotukseen 21.3.2025.
- Muistutus Honkamäki-Viidankankaan tuulivoimaosayleiskaavaehdotus 2 17.12.2025.

”MRL 6 §Vuorovaikutus ja kaavoituksesta tiedottaminen:

Kaavaa valmisteltaessa on oltava vuorovaikutuksessa niiden henkilöiden ja yhteisöjen kanssa, joiden oloihin tai etuihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa, siten kuin jäljempänä tässä laissa säädetään.

Kaavoja valmistelevien viranomaisten on tiedotettava kaavoituksesta sillä tavoin, että niillä, joita asia koskee, on mahdollisuus seurata kaavoitusta ja vaikuttaa siihen.”

Kokemuksemme on, että mielipiteillämme ja palautteillamme ei ole ollut merkitystä eikä meitä ole kuultu kaavaa laadittaessa. Kaava on laadittu lähes suurimman vaihtoehdon mukaan.

Kaavoituksessa ei ole otettu huomioon Toivakon kyläyhdistyksen mielipiteitä ja kannanottoja eikä ole noudatettu Alueidenkäyttölakia 39§ ja 6§.

Honkamäki-Viidankangas tuulivoima-alue on kokoluokaltaan todella suuri teollisuusalue, joka sijoittuu herkkään maaseutumaisemaan. Kyseisten voimaloiden tehoa ja toimintaa ei voida varmuudella tarkastella, joten toiminnasta saattaa aiheutua naapuruussuhdelain 17 §:n 1 momentissa tarkoitettua kohtuutonta rasitusta. Tämä puolestaan edellyttää ympäristönsuojelulain 27 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaisen ympäristöluvan.

3. Yhteisvaikutukset

Kaavaselostuksen mukaan Sonkajärven kunnan ja naapurikuntien alueella on käynnissä tai suunnitteilla useita tuulivoimahankkeita.

Sonkajärvellä on suunnitteilla Kurvilanmäen tuulivoimapuisto, joka sijaitsee noin 6,5 kilometriä Honkamäki-Viidankankaan kaava-alueelta luoteeseen.

Hieman yli 15 kilometrin päässä suunnittelualueen luoteispuolella suunnitellaan Sonkajärven Myllykankaan tuulivoimapuistoa.

Kajaanin kaupungissa on vireillä Kivikankaan tuulivoimahanke, joka sijaitsee lähimmillään noin 14,5 kilometrin päässä Honkamäki-Viidankankaan pohjoispuolella.

Katajamäen suunniteltu tuulivoimapuisto sijaitsee Kajaanissa, noin 15 kilometriä suunnittelualueelta pohjoiseen.

tuulivoimapuisto on suunnitteilla Kajaanin ja Sotkamon alueelle hieman yli 17 kilometriä suunnittelualueelta koilliseen.

Yhteisarviointi näiden alueiden kesken jää pirstaleiseksi. Näin merkityksellinen arvioinnin osaluue olisi AVI:n lausunnon mukaan vaatinut omaa, erillistä ja varsin laajan kokonaisuuden kannalta kokoavaa osiota selostukseen. Lisäksi AVI tuo lausunnossaan esille sen, että yhteisvaikutusten arviointia ei ole varsinaisesti vastuutettu yhdellekään asiantuntijalle.

Ekologinen käytävä on kapea vyöhyke, kulkureitti, jonka kautta eliöt voivat siirtyä erillisistä elinympäristölaikuista toisiin. On mahdollista, että ekologinen käytävä ei ole toimiva.

Vaadimme omaa, erillistä selostusta yhteisvaikutuksista Honkamäki-Viidankankaan kanssa edellä mainittujen hankealueiden kanssa. Selostuksessa tulee huomioida mm. ihmisiin ja eläimiin kohdistuvat yhteisvaikutukset ja vaikutukset ekologiin käytäviin hankealueiden välillä.

4. Maa-ainekset

Kaava-alueella on yksi maa-ainesalue, mutta kaavaselostuksessa ei ole esitetty, mistä rakentamisessa tarvittavat kiviainekset on tarkoitus ottaa. Ottaen huomioon hankkeen suuri koko, maaperän rakenne ja valmiina alueella oleva vähäinen tiestö, on todennäköistä, että maa-aineksia tarvitaan paljon. Maa-ainesten ottaminen tulee todennäköisesti muuttamaan maisemaa suuresti ja vaikuttaa väistämättä luontoon ja eläimistöön heikentävästi.

Vaadimme selostusta mistä kaikki maa-ainekset otetaan, kuinka paljon niitä tarvitaan ja mitä se aiheuttaa luonnolle ja ihmisille maa-ainesten ottokohdassa ja sen lähiympäristössä.

5.Karhu

Karhu kuuluu luonnonsuojelulain (9/2023) 78 §:n mukaan tiukkaa suojelua edellyttäviin luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteen IV (a) eläinlajeihin, joiden lisääntymis- tai levähdyspaikkoja ei saa hävittää eikä heikentää. Kaavanlaatija on tehnyt alueella tammi-helmi kuussa 2023 lumijälkilaskennan karhusta. Karhut nukkuvat silloin talviunta. Alueen asukkaita on haastateltu ja he ovat todenneet alueen olevan tärkeä karhuille. (katso kaavaseloste)

- Viimeisen 10 vuoden aikana karhusaaliista Sonkajärven kunnassa on n. 70% kaadettu kaava-alueella.
- Alueella runsaasti pentuehavaintoja (Luke/Tassu)

Kaavaselostuksen karhuselvitys on tehty puutteellisesti.

6.Susi

Susi (Canis lupus) kuuluu luonnonsuojelulain (9/2023) 78 §:n mukaan tiukkaa suojelua edellyttäviin luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteen IV (a) eläinlajeihin poronhoitoalueen ulkopuolella, joiden lisääntymis- tai levähdyspaikkoja ei saa hävittää eikä heikentää. Susi on luokiteltu Suomessa erittäin uhanalaiseksi (EN) lajiksi (Hyvärinen ym. 2019).

-Alue kokonaan v. 2023, 2024 ja 2025 susilauman reviirin sisällä. (Luke avoin aineisto)

Alue, joka on suden reviirillä ei pidä suunnitella ja tehdä tuulivoima-aluetta. KHO 2019:160.

7.Ilves

Ilves (Lynx lynx) kuuluu luonnonsuojelulain (9/2023) 78 §:n mukaan tiukkaa suojelua edellyttäviin luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteen IV (a) eläinlajeihin, joiden lisääntymis- tai levähdyspaikkoja ei saa hävittää eikä heikentää. Ilves on luokiteltu Suomessa elinvoimaiseksi (LC) lajiksi (Hyvärinen ym. 2019).

-Alueella runsas ilveskanta ja pentuehavaintoja. (Luke)

8.Ahma

-Alueella liikkuu säännöllisesti ahmoja. (Luke/ Tassu ja paikallisten erämiesten havainnot.)

9.Maakotka

- Alueella havaintoja maakotkasta syksyisin ja keväisin. Todennäköisesti lentoreitti alueen läpi. (valokuvia ja havaintoja)

10.Metso

Alueella useita metson soidinpaikkoja. (Viranomaislaji)

11. Lausunto Riistakeskukselta

Kaavoittaja ei ole pyytänyt lausuntoa riistakeskukselta alueen suurpedoista ja riistalinnuista. Kaavaprosessin aikana ei ole kuultu Suomen riistakeskusta, vaikka kaavalla on ilmeisiä vaikutuksia riistatalouteen, luonnon monimuotoisuuteen sekä alueen eläimistöön. Suomen riistakeskus on Alueidenkäyttölain 62 §:n tarkoittama osallinen, jonka osallistaminen olisi ollut välttämätöntä kaavan vaikutusten arvioimiseksi lain edellyttämällä tavalla (Alueidenkäyttölaki 9 § ja 1 §).

Se, että viranomaiskaavoittaja ei ole pyytänyt lausuntoa riistakeskukselta, osoittaa vuorovaikutus- ja selvitysvelvollisuuden laiminlyöntiä. Tilannetta korostaa se, että yksityinen henkilö on joutunut pyytämään lausunnon oma-aloitteisesti vasta kaavaprosessin päätyttyä. Tämä vahvistaa virallisen menettelyn puutteellisuuden sekä sen, että riistakeskuksella olisi ollut olennaista asiantuntemusta, jota ei ole otettu huomioon.

Menettely on vastoin myös hallintolain 6 §:n hyvän hallinnon periaatteita, kuten tasapuolisuutta ja oikeutta tulla kuulluksi. Lausunnon liittäminen valitukseen osoittaa, että kaavassa on arvioimattomia vaikutuksia eläimistöön ja luonnonympäristöön, mikä tekee vaikutusarvioista puutteelliset ja kaavan hyväksymisestä lainvastaisen.

Liitteenä Riistakeskuksen lausunto 30.6.2025 .

Sonkajärvellä 19.4.2026

Liitteenä muutoksenhakioiden allekirjoitukset.